

Dr. W. J. LEYDS
Franken 107 337

Prijs 25 Cent.

• V O O R •
• Z U I D - A F R I K A •

• R U M • E N • O N R U M •
• V A N •

• W I L E M • Z U I D E M A •

• D E • G E H E E L E • O P B R E N G S T •
• S L E C H T S • N A • A F T R E K • D E R • W E R •
• K E L J K E • K O S T E N • V A N • D R U K K E R •
& • U I T G E V E R • K O M T • T E N • B A T E • V A N •
• N E D E R L • Z U I D • A F R I K • F O N D S •
• O T • D A A D W E R K E L J K E N • S T E U N •

• J • S L U I T E R S •

• U I T G A V E • V A N • D E •
• H O L A N D S C H E • S T O O M D R & • U I T G E V E R S M A A T S C H •
• A M S T E R D A M •

Op! voor Transvaal.

Nederlandsch Zuid-Afrikaansch
Fonds tot daadwerkelijken steun.

Amsterdam, 17 Februari 1900

Keizersgracht 258.

Postbox 115.

Telefoon 1434.

Aan den Hoog Edellyestr. Heer D. W. Leijds,
Gerant v/d. Zuid-Afrik. Republiek
Brussel.

Hoog Edellyestr. Heer.

Het Hoofd Bestuur van bovengenoemd Fonds
veroorlooft zich bij deze Uwe Excellentie te doen
kennisnemen van de uitgave „Rijns en Onrijns“
door den Schrijver D. W. Zuidema te Amsterdam -
en alle overige in't voorwoord genoemde medewer-
kers tot deren 1sten bundel-belangeloos afstaan-
ten voordeele van het Fonds.

Dit als een zichtbaar bewijs voor Uwe Excellentie
van de algemeene en bijzondere sympathie, waar
in het Fonds zich zoo hier als elders mag ver-
heugen.

Wij twijfelen niet of Uwe Excellentie zal dezeken
mitsgeving met geroegegen ontvangen en van het
werkje wel inlage willen nemen, hetgeen het Hoofd
Bestuur op hoogen prijs zou stellen.

Hoogachtend,

Nederlandsch Zuid-Afrikaansch

Fonds tot daadwerkelijken steun.

Kamens het Hoofdbestuur,

Noëlsvan Wageningen
Voorzitter

Door Zuid-Afrika.

RIJM EN ONRIJM

VAN

WILLEM ZUIDEMA.

De geheele opbrengst, slechts na aftrek der werkelijke kosten van drukker en uitgever, komt ten bate van het

NEDERL. ZUID-AFRIK. FONDS TOT DAADWERKELIJKEN STEUN.

Uitgave van de
HOLLANDSCHE STOOMDRUKKERIJ- EN UITGEVERSMAATSCH.
AMSTERDAM.

VOORWOORD.

Ik meen dit boekske de wereld niet te mogen doen ingaan, zonder een woord van dank aan allen die ook op deze wijze willen medewerken om het Fonds te steunen.

In de eerste plaats een woord van dank aan den schrijver, den Heer Dr. W. ZUIDEMA, die deze pennevruchten geheel belangloos afstond voor het goede doel.

Een woord van dank aan de uitgevers van het weekblad *De Amsterdamer*, die vergunning verleenden om de platen in verkleinden vorm te doen namaken.

Een woord van dank aan de *Hollandsche Stoomdrukkerij- en Uitgeversmaatschappij*, die slechts in rekening brengt de werkelijke kosten welke aan de uitgave verbonden zijn en verder de opbrengst belangloos afstaat aan het Fonds, dat zich ten doel stelt nu reeds bruikbare mannen naar de Zuid-Afrikaansche Boeren-Republieken uit te zenden, om den stamverwanten, zonder schending der verplichte neutraliteit, hulp te verstrekken en tegelijkertijd het Nederlandsche element aldaar te versterken.

Ik vertrouw hieraan reeds een woord van dank te kunnen toevoegen aan het Nederlandsche volk, dat door het in ruime mate aankopen van dit boekske het nationale doel van het Fonds zal willen steunen. *Op! voor Transvaal.*

De stichter van het

**Nederlandsch Zuid-Afrikaansch
Fonds tot daadwerkelijken steun.**

W. P. NOËLS VAN WAGENINGEN.

AMSTERDAM, Januari 1900.

Mijn schild ende betrouwen
Syt Ghy, o God myn Heer,
Op U soo wil ick bouwen,
Verlaet my nimmer meer!

.
.
.
.

Van al die my beswaren
En myn vervolghers zyn,
Myn Godt! wilt doch bewaren
Den trouwen dienaar dyn;
Dat sy my niet verrassen
In haren boosen moet,
Haer handen niet en wasschen
In myn onschuldich bloet.

(Uit het Wilhelmus van Nassouwe.)

Nederland 1569-1899 Transvaal.

(Bij de plaat van Joh. Braakensiek.)

Niet langer te betoomen,
Hoe taai ook van geduld!
't Geweer is opgenomen,
De kogelriem gevuld.
De paarden staan gezadeld —
Tot weêrziens, vrouw en bruid!
Wij zijn nog niet ontadeld
Tot laffer dieven buit!

En d'oude aan Moed en Vroomheid
En Trouw gewijde vaan,
Waarlangs der Hope zoom leit,
Draagt ons een man vooraan,
Bij »Vorsten, Helden, Wijzen,
»Van Neêrlands schoonsten tijd",
Als evenknie te prijzen,
d'Oranje in onzen strijd!

Maar... stormbeschantend rijden,
Noch nimmermissend schot,
Noch diep beleid in 't strijden,
Ontwringt de zege aan God.
Dies willen we eerst vergad'ren
Voor 't oog van Hem, Die leeft,
Die, Rotssteen onzer vad'ren,
Tot hier geholpen heeft! —

En waar ze samen knielen,
 Daar trilt opnieuw de galm,
 d'Ondooftbre, door hun zielen
 Van d'ouden Geuzenpsalm:
 »Mijn schilt ende betrouwen,
 »Sijt ghy, o Godt, mijn Heer!
 »Op U soo wil ick bouwen,
 »Verlaat mij nimmermeer!"

Op Amajoeba's kruinen —
 Van heldenglans omstraald
 Als eenmaal Nieuwpoorts duinen —
 Een groote schimme daalt;
 En blik vol dank ten Hoogen,
 Vol zegen naar beneên —
 Maar met weemoedige oogen
 Naar 't verre Noorden heen.

»Gij vrije Nederlanden,
 »Gegrondest in mijn bloed
 »'t Is dan aan *dese* stranden,
 »Dat ik u zoeken moet!
 »De waereld zag in 't Noorden
 »Der vrijheid burcht en heul....
 »Nu heeft het enkel woorden
 »Van vleitaal - voor den beul!

»En zijn er nog die denken
 »Aan strijd voor 't Broederland,
 »Dan hoeft *hij* slechts te »wenken"
 »Der roov'ren afgezant!
 »»Wilhelmus van Nassouwe""
 »Klinkt weêr verjongd uw lied,
 »Maar Vroomheid, Moed en Trouwe
 »En Hope zijn te niêt!

- »Doch neen... zelfs dor gebeente,
- »Herleeft op 's Heeren aâm —
- »Al kromp tot bedelkleente
- »De heerschergrootheid saam,
- »Nog kan de kloekheid keeren;
- »Komt hier — al kost het pijn —
- »Van d' Afrikaanders leeren:
- »Weêr Nederlanders zijn!”

10 October 1899.

PAUL KRUGER's 74ste verjaardag.

Jacobs.

(Bij Jamesons inval.)

Ze kwamen sluipelings in 't vreedzaam land,
Omdat hun god er schuilt in d' aardé: 't goud!
Omdat het volk, dat vrijheid mint en recht,
In eerlijke' oorlog Englands reuzenmacht
Heeft afgeslagen; en met kloek verstand
Zijn ooren sluit voor Englands zoet gevele.

En weder grijpt de Boer zijn trouw geweer
En treft de wisse kogel 't Judashart.
Nu veinst de roover zich soldaat; en toont
De witte vlag... een heldenhart is week
En schenkt genade al is de galg verdiend;
Al schreeuwt om wraak nog 't bloed van Slachtersnek,
't Feest van Dinggaan, 't verraad van Amajoeba!
Maar week vooral is 't jonge heldenhart,
Dat 's levens koude vuist nog nimmer voelde,
Dat England nog niet kent.

Hij hoort een kreunen....

Daar ligt er een, den strop, doch niet den dood
Ontsnapt; en dubbel stervende van dorst,
Hij ziet geen vijand, slechts een mensch die lijdt,
En ijlt tot laafnis bieden.

Maar een ander,
Die alle harten meet aan 't Engelsch hart,
Vermoedt een laffen moord —

En schiet hem neêr.

Strijdang der Boeren.

Heer onze God!

Gij God der legerscharen!

Gij kunt behoeden in alle gevaren;

Uw is het Lot!

Heer onze God!

Gij God van onze vaders!

Zie voor Uw oog weêr de zonen vergadren,

Naar uw gebod!

Heer onze God!

Gij God van ons vertrouwen!

Doe den verdrukker zijn overmoed rouwen,

Die U bespot!

Amen — Vooruit!

Kom Brit, hier zijn de Boeren!

Vast is hun hand nog en goed zijn hun roeren;

Haal nu den buit!

Duivlengeschut

En aantal op uw zijde,

Tegen bezieling ten heiligsten strijde —

Zie wat U 't nut!

Vóóraan de vaan!

En of wij winnen, of wij sneven,

In alles zij d' eer aan den Heere gegeven —

Burgers, valt aan!

Het Roode Kruis.

Aan Dr. G. W. S. Lingbeek.

Een groote glans omstraalt de kleine plek:
De vuurgloed van een strijd van tachtig jaren;
De schitterkroon der heerschers op de baren;
De zonneshijn van zege zonder vlek.

En macht, en eere, stroomde in 't eng bestek
Tezaam; de nazaat had ze voor 't bewaren;
Maar weelde en rust verdunden 't bloed in d'âren;
En spierloos boog zich d'eenmaal stalen nek.

't Is ginds weêr krijg — wij kunnen enkel smeeken!..
Ook geld nog geven, ja... geen druppel bloed?
Hier staan ze die de zee gaan oversteken,
De kogeljacht, den wilde tegemoet,
Als Liefdeboden in den hellegloed...
Waai uit dan KRUIS! of nieuw Verlossingsteeken!

Engelands Grootheid.

Een vrouw, met zilvren haren, voert den staf
Van 't Eilandrijk; en wààr zijn vlaggen zweven,
Daar klinkt den heiden 't Woord van Eeuwig Leven,
Dat Menschgeworden Liefde aan 't menschdom gaf.

Den slaaf, zoo zegt men, valt de keten af,
Als hem die vlag beschâuwte; alom verdreven,
Zijn Recht en Vrijheid dààr bewaard gebleven;
Elk dwingland vind in 't Britsche zwaard zijn straf.

Nog hooger roem waait Eng'lands vlag nu tegen!
Beschaving eischt: »verplet dat Boerengrauw!
»Lokt eerst hen met de »witte vlag" in 't nauw....

»Dàn pestwalmbom en folterkogelregen!
»Doorsteekt wie hun gewonden komt verplegen,
»En werpt hun dochters in der wilden klauw!"

De Nederlandsche gesneuvelden
bij Elandslaagte 21 October 1899.

Een nieuwe droeve tijding
Bracht ons de vonkendraad —
En toch een woord der wijding,
Der reiniging van smaad!
»Weer heeft in gindsche velden
»'t Gehuurde zwaard gewoed —
»Naast bloed der broederhelden,
»Vloeit Nederlandersbloed."'

Nog heerscht ge in verre streken
Als »tweede mogendheid",...
Te zwak tot tegenspreken,
Wie broedren 't recht ontzeit!
Voorheen te sterk den koning,
Die heerschte d' aarde in 't rond,
En nu in eigen woning
Des Brits gedweeë hond!

Maar macht of eere wijke,
De liefde blijft ons nog;
Zijn schatten geeft de rijke,
De weêuw haar penning toch!
En méér nog wordt gegeven:
Ziet, mannen, vrouwen gaan
Door offermin gedreven —
Het »Roode Kruis", hun vaan.

En dat is schoon, voorzeker!
't Is meer: den diepen smaad
Een hoog en heilig Wreker,
Dien Menschheid ondergaat!
Maar is 't genoeg? meêlijdig
Te zijn, wordt u gegund;
Voorzichtig en onzijdig —
En *leef* dan, zoo ge kunt!...

Goddank, dat *zij* 't niet konden,
De zonen van uw land,
Die ginds een tweede vonden;
Niet *alles* is nu schand!
Gij Nederlanders, allen,
Vergeet hen nimmermeer —
Zij zijn daarginds gevallen
Als offer voor *uw* eer!

Een lied naar Zuid-Afrika.

(WIJZE: *Dat 's Heeren zegen op u daal.*)

Welk is het volk, dat onverslapt
De dwinglandij in gruzlen trapt?
Dat nooit zal bukken, hoe 't ook ga?
Dat is ùw volk, Zuid-Afrika!

Wie is de man, in eenvoud groot,
Die allen listen weêrstand bood,
De Zwijger van zijn volk weldra?
Dat is ùw hoofd, Zuid-Afrika!

Welk is het beste recht op aard
En 't best verweerd door 't burgerzwaard?
Dat zegeviert, wie tegensta?
Dat is ùw recht, Zuid-Afrika!

Welke is de strijd met kleine kracht,
Waarin der wereld grootste macht
Nu wijken moet met schande en schâ?
Dat is ùw strijd, Zuid-Afrika!

Wie is het, die de krachten schenkt,
Waarin de zwakheid dat volbrengt
Door 't rots geloof in Zijn genâ?
Dat is ùw God, Zuid-Afrika!

Toen de Engelsche vaandels in 't garnizoen bleven.

In 't dichtste handgemeen waait Cromwells vaan:
De Heere God kan 't lijf ook dáár bewaren,
En d' eer is 't *veiligst*, midden in gevaren! —
Maar andre, donkre tijden komen... gaan...

Oranje leidt het Britsche heir: »Valt aan!»

»Valt aan!» herklinkt het juichend uit de scharen;

»Wij juichen», hoort de vreemdeling 't verklaren —

»Altijd, als wij 't bevel: ten storm! ontsaân.»

Nu toont men meer beleid bij 's vijands nadren!

De vanen blijven veilig ver van 't veld;

Geen stormloop meer; de kracht der achterlad'ren

Verhoogde een duiv'lenvond; de beul is held!

Hoe komt de zoon zóó ongelijk den vad'ren?

Zij streden voor hun God; en hij voor geld.

De Zwarte Wacht.

Het Zuiderkruis verschiet van gloed en d'oosterkim
[is blank...
»Wordt wakker!» roept, de tenten, langs de fluit- en
[horenklank.
En d' eerste zonnestraal weerkaatst in loopen ongeteld:
Een volle Britsche legermacht, en ieder man een held.

Voorwaarts — nog niet! het veldgeschut moet eerst
[zijn werking doen,
Tot eer van 't Christlijk England, der Menschheid
[kampioen.
Kartetsenhagel klettert nêer; de bom braakt gifgas uit;
Geen antwoord knalt...
Gevlucht of dood! nu voorwaarts om den buit!

En 't heir trekt op en verder op — geen vijand meer
[te zien.
»Ze zijn dus zoo verschrikt, dat z' al op uren afstand vliên!
»'t Is jammer, maar 't bewijst de kracht van ons
[lyddiet en schroot...»
Uit duizend roeren barst op eens een onafwendbre dood.

Ze lagen in het oevergras, verdekt; ze blijven daar,
En laden, mikken, vuren kalm, alsof 't een oef'ning waar',
Wat maakt den Boer zoo dapper toch? alleen met
[zijn geweer,
Zelfs zonder bajonet! O ja, alleen... met zijnen Heer!

»Terug — en 't veldgeschut weêr voor!» De rand
[dáár bliksemt weêr,
En eer een vuurmond spreken kan, slaan alle paarden neêr.
De man volgt of vlucht.... Gedaan! verslagen
[Eng'lands macht...
Nòg niet! nu komt de keurlingsschaar, d' ontzagb're
[ZWARTE WACHT!

De trommel dreunt, de zakfluit snerpt de wijs van
[Scots *wha ha'* —
Zoo heugt u nog, hoe Wallace eens voor Schotlands
[vrijheid streê?
En randt gij nu voor Engelsch goud in d'Afrikaanders aan,
Wat hij uit Eng'lands klauwen wrong: een eigen
[volksbestaan?

Ze rukken voort, al vult hun spoor een stroom van 't
[eigen bloed, —
O! zulk een lage zaak, gediend met zulk een hoogen
[moed!
Er vallen links, er vallen rechts,... wat *niet* valt,
[stormt vooruit,
Bereikt in 't eind den voet der schans — en vindt
[zich daar gestuit.

Versperd! Wie overklimmen wil, moet even stille staan —
Dat èven maakt hem tot een schijf, waardoor de
[kogels slaan.
En ook de fierste krijgsmans trots zwicht ééns den
[levenswensch —
Slechts wie voor God of Vrijheid vecht, diens moed
[kent gééne grens!

Zij wijken, — ja! nu is 't beslist, verloren is de dag!
Wie zou vermogen, wat niet eens de ZWARTE WACHT
[vermag?
»Verzaamen!» roept de zakfluit thans; en 't komt
[wat komen kan —
De veldheer ziet en telt, en beeft: Slechts honderd-
[zestig man!

Nachtgezicht.

Toen zag ik als in droom den Vorst des Kwaads.
De vleêrmuisvlerken, drakenklauwen, slangen
Om 't hoornig hoofd, liet hij ontmoedigd hangen;
Vaalbleek verschoot de helgloed zijns gelaats.

Heesch, addersissend, klonk 't vol nijds en haats:
»Gedoopte mannen gaan nu kind'ren vangen,
»Gebonden off'ren aan hun vuig verlangen,
»En pestkrank maken, erger dan melaatsch. —

»Wij durfden d' Oppergoedheid krijg verklaren....
»En niet den mensch in boosheid evenaren?"
En 't kreunde uit lastrensmoede keel aan keel:

»Wij kunnen niet! Geen lichaam werd ons deel,
»Dat lusten boeten kan en smetgif baren....
»De mensch alleen kan dier aan duivel paren."

Kerstnacht in Zuid-Afrika.

Vrede op aarde....!

Kerstnachtwake in 1899.

Aan Johan Braakensiek.

»Vrede op aarde, in menschen welbehagen!"
Negentien thans eeuwen hoorden 't Woord;
Op der klokken tonen ruischte 't voort,
Op der harten diepste beê gedragen...
Ginder zijn de tenten opgeslagen;
In den Kerstnacht waakt en loert de moord.

Maar de Burger òòk houdt wake en wacht;
Niet om strijdersroem- of buitverwerven:
Voor zijn recht en vrijheid wil hij sterven,
Voor het kind, dat thuis nu droomend lacht,
Dat een eigen vaderland moet erven!
Ook zijn Kerstnacht is een Heil'ge Nacht.

En daar verder toont het Roode Kruis,
Waar de hulpe waakt voor ziekte en wonden;
Dwars door 't losgebroken helgespuis,
Heeft de Liefde zich een weg gevonden;
Midden in den poel van leed en zonden,
Stichtte zij voort 't Kerstnachtkind een thuis.

Kerstdagmorgen, wil dan vroolijk dagen!
Want uw Blijde' Maar werd geen bedrog;
Luider dan des droefsten twijfels vragen
Klinkt het: »Neen, geen vrede op aarde nog;
»Maar in 't doodverachtend harte toch,
»En in 't mededoogend welbehagen!"

De Bondsflag van Zuid-Afrika.

(Rood, wit, blauw, groen en oranje.)

O kleurenbeeld van jonge heldendroomen!
Van oude werkelijkheid, door u herleeft!
De vlag, die op den Theems gewapperd heeft,
Toen 't *oude* Neêrland Brittentrots kon toomen:

Bloedwarme moed; oprechtheid zonder schromen,
Wijl nog geen koude wijsheid aan haar kleeft;
En trouw, die overwint of *staande* sneeft;
Zóó is zij met uw vad'ren meêgekomen.

Nu tooit haar 't groen van Neêrlands nieuwe lent',
Bij 's Noordens droeven herfst in 't Zuid ontloken,
En wat het eind der aarde als teeken kent,

Waarin nóg zwaarder dwangjuk werd verbroken,
Dan Eng'land dacht, dat gij reeds waart gewend....
En wààr zij waait, wordt d' eeuw van smaad gewroken!

I N H O U D .

Voorwoord	bladz.	3
Nederland 1569—1899 Transvaal (met plaat) . .	»	5
Jacobs	»	8
Strijdzang der Boeren	»	9
Het Roode Kruis	»	10
Engelands Grootheid	»	11
De Nederlandsche gesneuvelden bij Elandslaagte 21 October 1899.	»	12
Een lied voor Zuid-Afrika	»	14
Toen de Engelsche vaandels in 't garnizoen bleven	»	15
De Zwarte Wacht	»	16
Nachtgezicht	»	19
Kerstnachtwake 1899 (met plaat)	»	21
De Bondsvlag van Zuid-Afrika	»	22

60/8127

Betrouwbare financieele gidsen zijn:

De Kleine Kapitalist

Het Financieele Nieuws.

(21ste Jaargang 1900.)

Verschijnt Maandag-, Woensdag- en Vrijdagavond.

De goedkoopste Beurscourant, tevens *volledig, onpartijdig, nauwkeurig.*

Prijs per 12 maanden franco per post f 6.—

Met Wekelijksche Restantenlijst » 8.—

Voor Buitenland en Koloniën + extra porto.

DE RENTENIER.

Financieel Weekblad en Uitlotingscourant.

(17de Jaargang 1900.)

Verschijnt elken Dinsdagnamiddag.

Het goedkoopste Financieele Weekblad, vermeldende alles wat een ieder, die slechts een enkel stukje Effecten bezit, *weten moet*, tevens *onpartijdig, nauwkeurig.*

Prijs per 12 maanden franco per post f 3.—

Met Wekelijksche Restantenlijst » 5.—

Voor Buitenland en Koloniën + extra porto.

Maandblad voor Uitlotingen.

(3de Jaargang 1900.)

Verschijnt den laatsten Zaterdag van elke maand.

De goedkoopste Uitlotingscourant tevens *onpartijdig, nauwkeurig.*

Prijs per 12 maanden franco per post, f 1.—

Voor Buitenland en Koloniën + extra porto.

Beide eerstgenoemde bladen vermelden ook alle uitlotingen van Gemeentelijke, Waterschaps- en Kerkelijke Leeningen.

Elk Abonment op bovengenoemde drie bladen ontvangt jaarlijks als **Gratis-Premie** een exemplaar van den **UITLOTINGS-SCHEURKALENDER** (Verkoopprijs 60 Cents, terwijl zij die op een dezer Couranten met Wekelijksche Restantenlijst geabonneerd zijn, als **Gratis-Premie** bovendien elk jaar een exemplaar van het **RESTANTENBOEK** (verkoopprijs f 1.25). ontvangen, dat voor de overige abonneuten à 50 Cts verkrijgbaar is.

Proefnummers zijn op aanvraag gedurende 1 maand gratis verkrijgbaar en Abonnementen (welke op den 1sten van elke maand kunnen ingaan) worden aangenomen bij de Uitgeefster: *Hollandsche Stoomdrukkerij- en Uitgeversmaatschappij:*

Keizersgracht 260bis, AMSTERDAM.

Ter Perse bij:

G. VAN DER HOOFT,

AMSTERDAM

Euthanasia

en andere Gedichten

VAN

WILLEM ZUIDEMA.

